

Διοικητική Οργάνωση και παλιοί Δήμαρχοι στο Οροπέδιο Λασιθίου

Τώρα που ο περιβόητος "Καποδίστριας" αποτελεί πλέον νόμο του Κράτους, μετά την επισημείωση του σχετικού Νομοσχεδίου από την Βουλή, τώρα που όσοι ενδιαφέρονται για τον Δημαρχιακό θώκο του μονάκριβου Δήμου του Οροπεδίου Λασιθίου και ενόψη των εκλογών του Δεκεμβρίου, άρχισαν να μοιράζουν χαμόγελα και χαιρετούρες δεξιά και αριστερά, τώρα νομίζω πως μια αναδρομή στα περασμένα παρουσιάζει ενδιαφέρον, μιας και θα μας επιτρέψει να γνωρίσουμε την Διοικητική οργάνωση και εξάρτηση του Οροπεδίου σε παλαιότερες εποχές καθώς και μερικούς Δημάρχους των δύο Δήμων της Επαρχίας Λασιθίου.

A. Ιστορικά στοιχεία της διοικητικής Εξάρτησης του Οροπεδίου Λασιθίου

Το Οροπέδιο Λασιθίου από τα πρώτα χρόνια της Ενετοκρατίας αποτελούσε ανεξάρτητη τούρμα (περιοχή), μαζί δε με τις τούρμες του Μεραμπέλλου, της Ιεράπετρας και της Σητείας αποτέλεσαν την Εξαρχία (Σεξτέριο) των Αγίων Αποστόλων. Αργότερα, μετά την περίοδο της ερήμωσης της περιοχής (1293-1463), το Οροπέδιο το οποίο είχε ήδη περιέλθει στην ιδιοκτησία του Ενετικού Δημοσίου, υπήχθη διοικητικά απ'ευθείας στον Δούκα της Κρήτης. Το καθεστώς αυτό διατηρήθηκε όλη την υπόλοιπη Ενετική περίοδο. Για τα πρώτα χρόνια της Τουρκοκρατίας το Οροπέδιο όπως και οι υπόλοιπες Επαρχίες του σημερινού νομού Λασιθίου, υπάγονταν διοικητικά στον Πασά του Μεγάλου Κάστρου. Αργότερα όμως, όταν συστάθηκε το 1867 η Διοίκηση (Νομός) Λασιθίου, το Οροπέδιο απετέλεσε τμήμα της Διοίκησης αυτής, στην οποία μάλιστα έδωσε και το όνομά του.

B. Κετχουντάδες και Σύμβουλοι του Οροπεδίου

Ο θεσμός του "Προέδρου" της Επαρχίας ή "Κετχουντά", όπως αλλιώς λεγότανε, καθιερώθηκε από τα πρώτα χρόνια της Τουρκοκρατίας και διατηρήθηκε μέχρι τα τέλη του 18ου αιώνα. Ο Κετχουντάς εκλεγόταν από τους κατοίκους μιας περιοχής, τους οποίους αντιπροσώπευε στις Τουρκικές Αρχές, μεταξύ δε των καθηκόντων του ήταν και η ευθύνη είσπραξης του κεφαλικού φόρου. Από τα έγγραφα του Τουρκικού Αρχείου Ηρακλείου που έχει μεταφράσει ο Μ. Σταυρινίδης, γνωρίζουμε το όνομα κάποιων Κετχουντάδων του Οροπεδίου. Είκοσι δύο χρόνια μετά την κατάληψη του Οροπεδίου από τους Τούρκους (1649) δηλ. το έτος 1671 και αργότερα το έτος 1686 Κετχουντάς της Επαρχίας Λασιθίου ήταν ο Πέρης ή Πέρος (Πέτρος) υιός Μιχαήλ (3α3β). Αργότερα το 1692 και το 1696 αναφέρεται σαν Κετχουντάς ο παπα Στεφανής από το χωριό Λαγού (3γ). Κατά την περίοδο της Αιγυπτιακής (δεκαετία του 1830) το Οροπέδιο υπαγότανε στο Διοικητικό Συμβούλιο (Σούρα) του Μεγάλου Κάστρου, όπου αντιπροσωπεύονταν από ένα Σύμβουλο Χριστιανό, επειδή στο Λασιθί δεν κατοικούσαν μόνιμα Τούρκοι. Σύμβουλος του Οροπεδίου το 1834 αναφέρεται ο Καπετάν

Ζαχάρης ή Ζαχαράκης, γιός του παπα Μιχάλη (4).

Γ. Δημιουργία των Δήμων.

Οι πρώτοι Δήμοι δημιουργήθηκαν το έτος 1867 στις πρωτεύουσες των 5 Διοικήσεων (Νομών) της Κρήτης και λίγα χρόνια αργότερα, το έτος 1879, δημιουργήθηκαν οι υπόλοιποι Δήμοι της υπαίθρου, όταν πραγματοποιήθηκε η δεύτερη φάση της Διοικητικής μεταρρύθμισης. Έτσι αρχές του 1880 λειτουργούσαν στην Κρήτη συνολικά 88 Δήμοι, από τους

οποίους δύο στην Επαρχία Λασιθίου: α) Ο Δήμος Τζερμιάδω που περιλάμβανε τα χωριά Πινακιανώ, Λαγού, Τζερμιάδω, Μαρμακέτω, Φαρσάρω, Μέσα και Εξω Ποτάμοι, Μέσα Λασύθι, Μέσα Λασιθάκι, Άγιος Κωνσταντίνος, Μονή Κρουσταλλένιας και είχε έδρα το Τζερμιάδω και β) Ο Δήμος Ψυχρού που αποτελέστηκε από τα χωριά Αγ. Γεώργιος, Κουδουμαλιά, Αβρακόντε, Καμινάκι, Μαγουλά, Ψυχρό, Πλάτη, Γερωντομουρί (σήμερα Άγιος Χαράλαμπος), Κάτω Μετόχι, Μονή Βιδιανής με έδρα το Ψυχρο. Οι δημοτικές εκλογές γίνονταν με καθολική ψηφοφορία Χριστιανών και Μουσουλμάνων σχετικά με τον τρόπο που διεξάγονταν και το κλίμα που επικρατούσε ο τοπικός τύπος μας δίδει αρκετές πληροφορίες. Παραδείγματος χάριν οι δημοτικές εκλογές του 1882 διήρκεσαν τρεις μέρες από τη Παρασκευή έως και την Κυριακή (5α). το κλίμα δε που επικράτησε στις εκλογές του 1885, στην περιοχή μας μάλιστα δίδεται με γλαφυρότητα .... "Απασαι αι ως ανωτέρω εκλογαί {ασ. δηλ. των επαρχιών Μεραμβέλλου και Λασιθίου) πλην των της Νεαπόλεως, Σπιναλόγγας και Τζερμιάδου, διεξαχθεισών λίαν ησύχως ενεργήθησαν παταγωδώς και δια διαπληκτισμών και ξυλοκοπημάτων πλην ουδέν απευκταίον συνέβη χάρις εις την δραστηρίαν ενέργειαν της Εξουσίας ήτις δεν έλειπεν από του να ενεργήση και εν τη περιπτώσει ταύτη το εαυτής καθήκον και προλάβη επαιμένους αληθώς φόνους συνέπεια των κομμάτων, άτινα μανιωδώς λαι λυσσαλέως πλέον καταφέρονται αλλήλων, προσπαθούσα δια παντός μέσου να προσελκύσωσι εκάτερον εαυτώ πλειοτέρους εκλογείς" (5β).

Ο θεσμός των Δήμων διατηρήθηκε και επί Κρητικής Πολιτείας (1899-1913) με την διαφορά ότι συμφωνά με τον Δημοτικό Νόμο του 1901 οι Δήμαρχοι και οι Πάρεδροι διορίζονταν από τον Πρίγκηπα (6α), Μετά την Ένωση της Κρήτης και την επέκταση στο νησί των ισχυόντων στην υπόλοιπη χώρα, οι Δήμοι καταργήθηκαν.

Δ. Διατελέσαντες Δήμαρχοι

Σύμφωνα με τα στοιχεία που μπορέσαμε να συγκεντρώσουμε, στους δύο Δήμους της Επαρχίας Λασιθίου το δημορχιακό αξίωμα κατείχαν, στις αντίστοιχες χρονολογίες οι παρακατω αναφερόμενοι:

ο ν ο μ α τ ε π ώ ν υ μ ο Δ η μ ά ρ χ ο υ		έτος
Δήμος Τζερμιάδω	Δήμος Ψυχρού	
. Κων.στ. Γραμματικάκης (5α)	<i>t</i>	1885
Κων. Γραμματικάκης (7)	Γεώρ. Γαμιωλάκης (7)	1886
<i>t</i>	Εμμαν. Παπαδάκης (8α)	1891
Στεφ. Γρυμάνης (8β)	Εμμαν. Παπαδάκης (8β)	1892
Δημ Μιχελάκης (9)	Εμμαν. Παπαδάκης (9)	1894
/	Εμμαν. Παπαδάκης	1895
/	Γεώργ. Σκυβαλάκης (6β)	1901
Εμμ Ζ Παπαδάκης (6γ)	Κων. Δολαψάκης (6γ)	1905

Σημείωση Σαν Δήμαρχος Τζερμιάδω αναφέρεται και ο Παύλος Πλατάκης από το Τζερμιάδω, που διαδέχτηκε στην Δημαρχία τον Δ.Μιχελάκη. Δυστυχώς όμως δεν μπόρεσα να βρω άλλη πληροφορία σχετική με το άτομο αυτό.

Ε. Βιογραφικά στοιχεία των παλιών Δημάρχων

1. Κων.Ν Γραμματικάκη (10)

Ο Κων. Ν Γραμματικάκης υπήρξε πιθανότατα ο πρώτος Δήμαρχος του "πόδε Δήμου Τζερμιάδω". Γεννήθηκε στο Τζερμιάδω το έτος 1861 και απεβίωσε το 1914. Ο πατέρας του Νικόλαος διετέλεσε Διοικητής της Επαρχίας Λασιθίου. Και ο ίδιος όμως ασχολήθηκε με τα κοινά και εκλέχθηκε παμψηφεί Δήμαρχος Τζερμιάδω. Αργότερα υπέβαλε υποψηφιότητα βουλευτού, οι αντίπαλοι του όμως για να ματαιώσουν την εκλογή του τον συκοφάντησαν ότι διέπραξε κάποια ληστεία και για τον λόγο αυτό φυλακίστηκε μέχρι το τέλος των εκλογών, τις οποίες όπως ήταν επόμενο έχασε. Μετά την Ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα

διετέλεσε φρούραρχος Λασιθίου, αργότερα δε διετέλεσε Δημόσιος κατήγορος και Γραμματέας του Ειρηνοδικείου Τζερμιάδω. Από την μητέρα του καταγότανε από την- οικογένεια των Τζερμιάδων και Ροστέλιδων (ήταν ανεψιός του Μητροπολίτου Χαλκηδόνας Γερμανού Τζερμιά) και με τον γάμο του συγγένεψε με την μεγάλη οικογένεια των Βορεάδηδων. Είχε τρεις υιούς που διέπρεψαν ο καθένας στον τομέα του . Ένας απ'αυτούς ήταν ο Αριστοτέλης, διακεκριμένος δημοσιογράφος, ιδρυτής-διευθυντής της εφημερίδας "Μεσόγειος" Ηρακλείου.

Ο παλιός Δήμαρχος είναι παππούς του σημερινού διευθυντού της "Μεσογείου" κ Χ.Γραμματικάκη, το όνομα του οποίου φέρει και του τέως Πρυτάνεως του Πανεπιστημίου Κρήτης κ Γιώργου Γραμματικάκη

2. Γεώργιος Ταμιωλάκης (Π)

Ο Γεώργιος Ταμιωλάκης υπήρξε ο πρώτος Δήμαρχος του "πέρα Δήμου" Ψυχρού, σε κάποια έγγραφα δε φέρεται εσφαλμένα ως Κων/νος. Ο Γ.Ταμιωλάκης γεννήθηκε στο χωριό Αβρακόντε Λασιθίου και ήταν γιός του παπα Χατζή. Διετέλεσε αρκετά χρόνια Δήμαρχος Ψυχρού. Πάντως το έτος 1892 αναφέρεται ως τέως Δήμαρχος (8γ) Ψυχρού. Αργότερα προσεβλήθη από λέπρα (όπως παλαιότερα και ο πατέρας του) και κατέφυγε στα Αγριανά, όπου και διέμενε. (Στην περιοχή αυτή διατηρείται ακόμη το τοπωνύμιο "του λουβιάρη το Μετόχι") Συνελήφθη όμως από την Αστυνομία και οδηγήθηκε στην Σπιναλόγκα, όπου και απεβίωσε γύρω στα 1918.

3. Εμμανουήλ Μ Παπαδάκης (12)

Ο Εμμαν.Μιχ.Παπαδάκης γεννήθηκε στην Κουδουμαλιά γύρω στα 1830. Καταγόταν από οικογένεια κληρικών, εξ ου και το επώνυμο Παπαδάκης. Ο παππούς του, παπά Γιάννης καταγόταν από κάποιο άλλο χωριό του Οροπεδίου, ήρθε όμως και εγκαταστάθηκε στην Κουδουμαλιά. Κατά την διάρκεια κάποιας θανατηφόρας επιδημίας που όπως πίστευαν τότε μεταδίδονταν από τα κατοικίδια ο παπα Γιάννης για να προστατεύσει την οικογένεια ίου θανάτωσε όλα τα κατοικίδια ζώα του, εκτός από το μούλαρι και το «ζευγάρι» του. Το βράδυ όμως της Μεγάλης Πέμπτης και ενώ βρισκότανε στο μέσο της Ακολουθίας των Αγίων Παθών, η κατάσταση της υγείας του που ήδη δεν ήταν καλή, επιδεινώθηκε ,διέκοψε την ακολουθία και λίγο αργότερα πέθανε. Σύντομα στο θάνατο τον ακολούθησε η παπαδιά καθώς και 8 από τα 10 παιδιά του. Δυό αγόρια που επέζησαν (ο Μιχάλης και ο Μανώλης) τα πήραν συγγενείς τους και τα ανάθρεψαν στο Ψυχρό, Αργότερα επέστρεψαν στην Κουδουμαλιά όπου ο Μιχάλης ,ο πατέρας του

Δήμαρχου, έγινε παπάς. Ο Εμμ Μ ,Παπαδάκης παντρεύτηκε την κόρη του παπα Μιχάλη Βλάχου από το Ψυχρό με την οποία απέκτησε 7 παιδιά. Παρά τις λίγες γραμματικές γνώσεις που είχε υπήρξε ένας επιτυχημένος Δήμαρχος και ένας προοδευτικός γεωργός. Πρώτος έφερε στο Οροπέδιο το μαγγανοπήγαδο, γνωστό με το αιγυπτιακό του όνομα "σακιέ" και το εγκατέστησε σε ένα πηγάδι με "καμάρες" στο περβόλι του. Σαυτό για πρώτη φορά στο Λασυθί καλλιεργήθηκαν ντομάτες και άλλα περιέργα για την εποχή εκείνη κηπευτικά. Για να διοικεί σωστά τον Δήμο διέθετε ένα άτυπο συμβουλευτικό σώμα που το αποτελούσαν οι "Τρεις Χατζήδες" του Αγίου Γεωργίου (Χατζή Πλεύρης, Χατζή Κλεισαρχάκης και Χατζή Γρηγόρης) ενώ μόνιμος δημοτικός ταμίας ήταν ο έμπιστος συγγενής του Ιωάννης Σακελλάρης από το Ψυχρό. Στην θέση του Γραμματέα του Δήμου χρησιμοποιούσε εναλλάξ τον Γεώργ. Εμμ Χαλκιαδάκη από το Ψυχρό και τον Στιβακτάκη από τον Αγ.Γεώργιο. (13) Ο Παπαδάκης εκτιμάτο ιδιαίτερα από τους δημότες του (στις γιορτές δεχότανε πολλά δώρα, τόσα που βάζανε τις μυζήθρες στις σκάφες 5), αλλά και από τις τοπικές Αρχές. Χαρακτηριστικό της εκτίμησης της οποίας έχαιρε είναι και το γεγονός ότι σε κάποια εκλογή στην οποία είχε αντίπαλο τον Αντώνιο Γαλανάκη, τελειόφοιτο του γυμνασίου και δάσκαλο την εποχή εκείνη στο Ψυχρό, γονο της μεγάλης οικογενείας των Γαλανάκηδων, πήρε την εκλογή με μεγάλη άνεση. Τόσο μεγάλη ήτο η απογοήτευση του Γαλανάκη από τήν ήττα του ώστε έφυγε από το Ψυχρό και εγκαταστάθηκε στο Καστέλλι, όπου σύντομα αναδείχτηκε σε σημαντικό τοπικό παράγοντα. Ο Εμμ, Παπαδάκης απεβίωσε το 1916 στην Κουδουμαλιά και η κηδεία του έγινε με στρατιωτικές τιμές.

4. Στέφανος Γρυμάνης

5. Δημήτριος L Μιχ&λάκης (17)

Γεννήθηκε στο Τζερμιάδω το έτος 1855, είχε αρκετές γραμματικές γνώσεις για την εποχή του και ασχολείτο με την γεωργία. Πολύ καλός ψάλτης γνώριζε από στήθους πολλά εκκλησιαστικά κείμενα. Απέκτησε 6 παιδιά και ο πρωτότοκος γιός του Ιωάννης έγινε κληρικός. Απεβίωσε το 1926 σε ηλικία 72 ετών. Στην Δημαρχία τον διαδέχθηκε ο Παύλος Πλατάκης. Στον Ιερό ναό Αγ. Ιωάννου Μεσοκαμπίτη έχει αφιερώσει ένα πολυέλαιο.

6. Γεώργιος ΣκυΒαλάκης

Γεννήθηκε στο Καμινάκι, διετέλεσε για μεγάλο χρονικό διάστημα Γραμματέας της Νομαρχίας Λασυθίου (8δ) και υπήρξε μια από τις σημαντικότερες προσωπικότητες του Οροπεδίου των αρχών του αιώνα μας.

7. Εμμαν. Ζαχ. Παπαδάκης (14)

Γεννήθηκε στο Τζερμιάδω το έτος 1866. Φοίτησε στο Δημοτικό Σχολείο της γενέτειρας του και στη συνέχεια στο Σχολαρχείο Νεαπόλεως. Μετά την αποφοίτησή του απ'εκεί διορίστηκε δικολάβος στο Ειρηνοδικείο Τζερμιάδω και αργότερα το 1923, Συμβολαιογράφος Λασυθίου. Στην θέση αυτή παρέμεινε μέχρι το 1940 και σ'αυτήν τον διαδέχτηκε ο γιός του Γεώργιος, που όπως είναι γνωστό δολοφονήθηκε από την συμμορία των Σουμπεραίων, όταν εισέβαλαν στο Οροπέδιο στις 5 Νοεμβρίου 1943. Πικραμένος από τον χαμό του υιού του, πέθανε στο Τζερμιάδω το 1951 σε ηλικία 85 ετών. Έχοντας έντονα ανεπτυγμένο το πατριωτικό αίσθημα, εκτός από την γενικότερη ανάμιξη του στα κοινά, έλαβε ενεργό μέρος στην Επανάσταση του 1897, πρωτοστάτησε δε στην συγκέντρωση που πραγματοποιήθηκε στο Τζερμιάδω στις 29-Η897 στην διάρκεια της οποίας ζητήθηκε η Ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα (15) Ο Εμμ Ζ ,Παπαδάκης

ήταν γνωστός στο Οροπέδιο με το παρωνύμιο "Καρνόλης" που σημαίνει στα Ενετικά "χαιδεμένος". Ο πατέρας του Δημάρχου Ζαχαρίας είχε νυμφευθεί την Χρυσή, κόρη του παπα Χατζή από τον Αβρακόντε και αδελφή του Γεωργίου Ταμιωλάκη πρώτου Δημάρχου Ψυχρού, είχε δε διατελέσει Πληρεξούσιος της Επαρχίας Λασιθίου στη Συνέλευση των Κρητών του έτους 1886.

8. Κωνσταντίνος Δ. Δολαψάκης (16)

Γεννήθηκε στο χωριό Μαγουλά το έτος 1865 και έμαθε τα πρώτα γράμματα στο Παπαδάκειο Σχολείο Ψυχρού. Έλαβε μέρος στις τελευταίες Κρητικές Επαναστάσεις του 1889 και 1897-98

,αργότερα δε του απενεμήθη ο τιμητικός τίτλος του χιλίαρχου. Το έτος 1905 διορίστηκε Δήμαρχος στον Δήμο Ψυχρού τον οποίο διοίκησε με σύνεση και αποτελεσματικότητα. Αργότερα, το 1910, εκλέχτηκε βουλευτής στην Κρητική Βουλή και επελέγη μέλος της ομάδος συναδέλφων του που θα λάβαιναν μέρος στις εργασίες του Εθνικού Κοινοβουλίου. Όταν μετά από αρκετές προπέτειες η ομάδα αυτή έγινε επιτέλους δεκτή στο Κοινοβούλιο (1-10- 1912) ο λεβέντης, Λασιθιώτης, βρακοφόρος βουλευτής μπήκε πρώτος στην αίθουσα συνεδριάσεων του Κοινοβουλίου και προκάλεσε ρίγη Εθνικής συγκινήσεως και ενθουσιασμού σε όλους. Ο Κ. Δολαψάκης υπηρέτησε Αγρονόμος για μια τετραετία (1918-1922) και διακρίθηκε για την ορθή και δίκαιη κρίση του. Κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, αν και σε προχωρημένη ηλικία έλαβε μέρος στην Εθνική Αντίσταση και τιμήθηκε με ειδικό δίπλωμα από τον επικεφαλής των συμμαχικών δυνάμεων της Μεσογείου στρατάρχη ALEXANDER. Απεβίωσε το έτος 1957 στο χωριό Καραβάδω όπου και ετάφη.

Για να συγκεντρωθούν τα στοιχεία του παρόντος δημοσιεύματος ανέτρεξα σε διάφορες πηγές που αναφέρονται στη βιβλιογραφία και απευθύνθηκα σε απογόνους των παλιών Δημάρχων, σε ηλικιωμένους Οροπεδιώτες, στους Πολιτιστικούς Συλλόγους κλ.π. Η συγκομιδή της προσπάθειας αυτής είναι σχετικά ανεπαρκής. Παρά ταύτα θεώρησα χρήσιμη την δημοσίευση του παρόντος, αφενός μεν για τα στοιχεία της τοπικής ιστορίας που περιέχει, αφετέρου δε γιατί ίσως αποτελέσει αφορμή για πληρέστερη μελέτη του θέματος.

Πριν τελειώσω δυό λέξεις για τους Πολιτιστικούς Συλλόγους του Οροπεδίου. Τα Σωματεία αυτά με τις εκδηλώσεις που οργανώνουν πιστεύω πως προσφέρουν αξιόλογο έργο στον τόπο. Εκτός όμως από τις εκδηλώσεις αυτές θα πρέπει, όπως το κάνουν ήδη μερικά απ'αυτά, και όχι βέβαια τα μεγαλύτερα να ασχοληθούν και με μία άλλη πτυχή του πολιτισμού δηλ. την συγκέντρωση στοιχείων και ιστορικού λαογραφικού .τοπωνυμικού και λοιπού υλικού που συμβάλλει στην διαμόρφωση της πολιτιστικής ταυτότητας του τόπου. Έτσι νομίζω θα εκπληρώνουν καλύτερα τον προορισμό τους.

Ιανουάριος 1996

ΙΜ.Καραβαλάχης

1 Θεοχάρη Δετοράκη

Ιστορία της Κρήτης Αθήνα, 1986 σελ. 374 1 Νικ Σταυράκη
Στατιστική της Κρήτης, Χανιά, 1890, σελ.165

3. Νικ. Σταυρινίδη

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Μεταφράσεις Τουρκικών Ιστορικών εγγράφων αφορόντων στην ιστορία της Κρήτης
 Τόμοι Α-Ε Ηράκλειο
 1975-1985 α) τομ Β σελ 297
 αριθ,μεταφρ 924 β) τομ Β
 σελ.404 αριθ. μετάφρ. 1077
 γ) τομ. Γ σελ. 193 αριθ.
 μετάφρ. 1445
4. Μενελάου Παρλαμά
 Ανάλεκτα, Ηράκλειο 1988
 Το Ημερολόγιο του Κ Κοζύρη από την Κριτσά σελ.160
5. Εφημερίδα "Μίνως" Ηράκλειο Κρήτης
 α) Φύλλο 4 Σεπτ. 1882
 Αναδημοσίευση στην Εφημ "Ο Πολίτης"
 Νεάπολη,φύλλο 6, Σεπτ. 1994 β) Φύλλο 14 Σεπτ. 1885
 Αναδημοσίευση στην Εφημ "Ο Πολίτης" Νεάπολαφύλλο
 16, Σεπτ. 1997
6. Επίσημος Εφημερίς της Κρητικής Πολιτείας (ΕΕΚΠ)
 α) Τευχ. Α αριθ. φυλ. 58/21-8-1901 (Νόμος Δημοτικός)
 β) Τευχ. Β αριθ. φυλ. 69/18-12-1901
 γ) Τευχ. Β αριθ. φυλ. 52/17-9-1905 (Διατ. 190/16-9-1905)
7. Εφημερίς της Γενικής Διοικήσεως Κρήτης "Κρήτη"
 Αριθ. Φυλ. 805,15 Ιουλίου 1886
8. Αρχείο του Καμπανείου Ιδρύματος Αθήνα (αδημοσίευτο)
 α) Εγγραφο υπ' αρ. Ι Φάκελ.
 21 (1891) β) Εγγραφο υπ'
 αρ.3 Φάκελ. 22 (1892) γ)
 Εγγραφο υπ' αρ.5 Φάκελ. 22
 (1892) δ) Η υπ αριθ. πρωτ.
 7491/23-10-1914 αναφορά
 Γ. Σκυβαλάκη
9. Εφημερίς" Ηράκλειο) Ηράκλειο
 Το Καμπάνειο Πολυτεχνείον. Αριθ.Φύλ.27 έτος 1894
10. Εφημερίς "Νέα Εφημερίς" Ηράκλειο. Αριθ.Φύλ.199/1-3-1914,
 Νεκρολογία ΚΝΓραμματικάκη Υ Πληροφορίες της εγγονής του
 Γαρεφαλιάς συζ,Γ.Φουκαράκακατοίκου Αγριανών Πεδιάδος
12. Πληροφορίες του εγγονού του Ιωάννου Παπαδάκα κατοίκου
 Κουδουμαλιάς
13. Αλεξάνδρου Σακελλάρη

- Ο παλιος Δήμαρχος και οι τρεις Χατζήδες του Αγ. Γεωργίου
Εφημ. "Δίκη" Αθήνα Αριθ. Φύλ. 16/1976
14. Πληροφορίες του εγγονού του Εμμ Παπαδάκα ταξιάρχου ε.α.
κατοίκου Αθηνών
  15. Μανώλη Παπαδάκα Αγνωστες σελίδες της Λασιθιώτικης Ιστορίας
Εφημ "Δίκη" Αθήνα, Αριθ. Φύλ. 193/1994
  16. Ιωάννου Αλεξάκη
Κωστής Δ. Δολαψάκης Εφημ*"Ανατολή" Αγ. Νικόλαος Οκτώβριος
1957
10. Εφημερίς "Νέα Εφημερίς" Ηράκλειο. Αριθ. Φύλ. 199/1-3-1914,
Νεκρολογία ΚΜΓραμματικάκη Υ Πληροφορίες της εγγονής του
Γαρεφαλιάς συζ, Γ. Φουκαράκα κατοίκου Αγριάνων Πεδιάδος
12. Πληροφορίες του εγγονού του Ιωάννου Παπαδάκη, κατοίκου
Κουδουμαλιάς
  13. Αλεξάνδρου Σακελλάρη
Ο παλιος Δήμαρχος και οι τρεις Χατζήδες του Αγ.
Γεωργίου Εφημ "Δίκη" Αθήνα Αριθ. Φύλ. 16/1976
  14. Πληροφορίες του εγγονού του Εμμ Παπαδάκα ταξιάρχου ε,α.
κατοίκου Αθηνών
  15. Μανώλη Παπαδάκα Αγνωστες σελίδες της Λασιθιώτικης Ιστορίας
Εφημ "Δίκη" Αθήνα, Αριθ. Φύλ. 193/1994
  16. Ιωάννου Αλεξάκη
Κωστής Δ Δολαψάκης Εφημ"Ανατολή" Αγ. Νικόλαος Οκτώβριος
1957
- 1 Θεοχάρη Δετοράκη
Ιστορία της Κρήτης, Αθήνα, 1986 σελ. 374
2. Νικ Σταυράκη
Στατιστική της Κρήτης, Χανιά, 1890, σελ. 165
  3. Νικ Σταυρινίδη
Μεταφράσεις Τουρκικών ιστορικών εγγράφων αφοροντων στην
ιστορία της Κρήτης
Τόμοι Α-Ε Ηράκλειο
1975-1985 α) τομ Β σελ 297
αριθ, μεταφρ. 924 β) τομ Β
σελ. 404 αριθ. μετάφρ. 1077
γ) τομ Γ σελ. 193 αριθ.
μετάφρ. 1445
  4. Μενελάου Παρλαμά
Ανάλεκτα, Ηράκλειο 1988

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Το Ημερολόγιο του Κ. Κοζύρη από την Κριτσά σελ.160
5. Εφημερίδα "Μίνως" Ηράκλειο Κρήτης
α) Φύλλο 4 Σεπτ. 1882
Αναδημοσίευση στην Εφημ. "Ο Πολίτης"
Νεάπολη, φύλλο 6, Σεπτ. 1994 β) Φύλλο 14 Σεπτ. 1885
Αναδημοσίευση στην Εφημ "Ο Πολίτης" Νεάπολα φύλλο
16, Σεπτ. 1997
  6. Επίσημος Εφημερίς της Κρητικής Πολιτείας (ΕΕΚΠ)
α) Τευχ. Α αριθ. φυλ. 58/21-8-1901 (Νόμος Δημοτικός)
β) Τευχ. Β αριθ. φυλ. 69/18-12-1901
γ) Τευχ. Β αριθ. φυλ. 52/17-9-1905 (Διατ. 190/16-9-1905)
  7. Εφημερίς της Γενικής Διοικήσεως Κρήτης "Κρήτη"
Αριθ. Φυλ. 805,15 Ιουλίου 1886
  8. Αρχείο του Καμπανείου Ιδρύματος, Αθήνα (αδημοσίευτο)
α) Εγγραφο υπ' αρ. Ι Φάκελ.
21 (1891) β) Εγγραφο υπ'
αρ.3 Φάκελ. 22 (1892) γ)
Εγγραφο υπ' αρ.5 Φάκελ. 22
(1892) δ) Η υπ'αριθ. πρωτ.
7491/23-10-1914 αναφορά
Γ. Σκυβαλάκη
  9. Εφημερίς" Ηράκλειο) Ηράκλειο
Το Καμπάνειο Πολυτεχνείον. Αριθ.Φύλ.27 έτος 1894
  10. Εφημερίς "Νέα Εφημερίς" Ηράκλειο. Αριθ.Φύλ.199/1-3-1914,
Νεκρολογία ΚΝΓραμματικάκη Η Πληροφορίες της εγγονής του
Γαρεφαλιάς συζ,Γ.Φουκαράκακατοίκου Αγριανών Πεδιάδος
  12. Πληροφορίες του εγγονού του Ιωάννου Παπαδάκα κατοίκου
Κουδουμαλιάς
  13. Αλεξάνδρου Σακελλάρη
Ο παλιος Δήμαρχος και οι τρεις Χατζήδες του Αγ. Γεωργίου
Εφημ "Δίκη" Αθήνα Αριθ. Φύλ. 16/1976
  14. Πληροφορίες του εγγονού του Εμμ. Παπαδάκη ταξιάρχου ε.α,
κατοίκου Αθηνών
  - 15.Μανώλη Παπαδάκη Αγγνωστες σελίδες της Λασιθιώτικης Ιστορίας
Εφημ "Δίκη" Αθήνα, Αριθ.Φύλ. 193/1994
  16. Ιωάννου Αλεξάκη
Κωστής Δ. Δολαψάκης, Εφημ "Ανατολή" Αγ. Νικόλαος, Οκτώβριος
1957